

O tajnoj ispovijedi.

Piše: Dr. Fran Barac.

Moli nas g. D. M. iz EN., da bismo „historičkim podacima, činjenicama i citatima pokazali, da li već u I. vijeku postoji tajna ispovijed“.

Gospodin nam ne će zamjeriti, ako njegovu želju zadovoljimo ovom bilješkom:

1. Na pitanje, kako je tu stilizirano, danas je teško odgovoriti direktno, a strogo znanstveno. Tko zna, hoće li to biti ikad moguće. Zato historičari i dogmatičari odgovaraju indirektnim načinom. No indirektni dokaz nije zato, što je indirektan, manje vrijedan. Svjedok nam je matematika. Možemo dakle i mi upotrijebiti indirektni dokaz, pogotovu kad nam za direktni ne dostaje potrebne građe. Tako je i u konkretnom pitanju. Premalo nam je poznato listina, isprava i spomenika iz prvog kršćanskog vijeka, a da bismo bili podobni sasuti onako ko iz rukava čitavu pregršt „historičkih podataka, činjenica i citata“, s kojima bismo jasno i izvjesno dokazali tajnu ispovijed već u I. vijeku. Ne smijemo kršćanske prošlosti mjeriti mjerom publicističke taštine XX. vijeka. Kršćanstvo treba, kao i sve drugo, proučiti iz onih prilika, u kojima je niklo, razvijalo se i postupno sebe uređivalo. No poznato je, da se prvi kršćani baš nijesu otimali za lovoriku literatstva. Evandjelje je trebalo propovijedati. I doista, prvi kršćani su pisali samo od potrebe, kad je koga na to ponukao kakav znameniti razlog. K tomu je u ono teško doba proganjanja bilo i zabranjeno govoriti (a kamoli pisati) o svetim tajnama (dakle i o ispovijedi), već za to, da se biserje ne baca pred svinje. Pored toga ne će biti pogriješka, ako kažemo, da su tajne ispovijedi bile rijetke, već poradi izvanredne savršenosti i heroičke svetosti prvih kršćana. Oni su općina svetih, koji čuvaju

krsno odijelo neokaljano do groba. Zato se često krijepe kruhom nebeskim. Kad napokon uzmemo pred oči, koliko je i pisanih spomenika prvog doba prosto izginulo, a da i ne dozivamo u pamet, kako možemo „prvi vijek“ kršćanstva računati istom od 35 godine po Kristu, i to sporadično rasijano po svem tada poznatom svijetu: bit će očito, da nemamo prava zahtijevati za svaku pojedinu kršćansku instituciju „činjenice i citate“ baš i jedino iz I. vijeka. Pogotovu vrijedi ovaj izvod, kad je govor o praktičkim uredbama, koje tako živo zasijecaju u življenje prvih kršćana. Gorušičino zrno, o kom govori Krist, jest njegova Crkva. Ona se razvija polako, dok ne izraste jako deblo, na koje će sjedati sve ptice zemaljske. No sve grane i grančice niču iz istog sjemena sićušne gorušice. Kad dakle i ne možemo za svaku pojedinu današnju kršćansku uredbu strogo znanstveno dokazati „činjenicama i citatima“, da je postojala baš takova i u prvom vijeku, dosta je, ako možemo indirektnim putem utvrditi, da je ta uredba nikla i razvila se iz onoga sjemena riječi Božje, što ga je zasijao sam Krist, zalijevali Apostoli, a uzgojila Crkva, zamjenica Kristova na zemlji. Princip, priznavati jedino ono, što se u tančine daje strogo dokazati iz prvih vijekova kršćanstva, poriče Crkvi pravo razvijanja, napredovanja, dakle i življenja. Iznijeli su ga protestanti i modernisti, da bi na taj način obrukali katoličku Crkvu, kad su već morali napustiti svoje prvotno načelo, da je jedino Sveto Pismo izvor kršćanske vjere. Ali Krist Gospodin nije ostavio za čuvara svoje nauke okaminu ili mumiju, već živi organizam, koji vodi Duh Sveti, da njegov nauk razvije „eodem dogmate, eodem sensu, eademque sententia“. (Vinc. Lirin. *Commonit.* c. 23. *Rouet de Journal: Enchiridion Patristicum* n. 2174.).

2. Isus Krist nije, istina, nigdje izrijeком naložio tajnu ispovijed. Ali je odrješitim i nedvoumim riječima dao Crkvi vlast opraštati grijehе (Iv. 20, 22—23.): „Primitе Duha Svetoga! Kojima oprostite grijehе, oprostit će im se, a kojima zadržite, zadržat će im se“. Tridentski sabor osuđuje svakoga, tko bi ove očite riječi naređenja sakramenta pokore drugojačije tumačio (Trid. *Sessio XIV.* c. 1. *Denzinger Bannwart: Enchiridion Symbolorum etc. Editio XI.* n. 894.). No Crkva treba da pravedno postupa s grješnicima, jer ona ne proglašuje samo oproštenje grijehа, već rasuđuje, komu će opro-

stiti grijehe, komu li ne će (Trid. S. XIV. c. 5. i 6. Denzinger n. 899. i 902.). Treba dakle da pokornik nekako očituje ili ispovijedi svoje grijehe, kako bi Crkva ispitavši sve podrobno ili barem najglavnije saznala, koliko je pokornik grješan i koliko je vrijedan oproštenja (Denzinger ib. 899.). Evo klice, što ju je zasadio Krist. Kako će se ta klica razviti, prepustio je Gospodin Crkvi. Ona treba da odredi, u kojoj će formi saslušati ispovijed, kako, kada i uz koje će uvjete izreći presudu odrješenja grijeha. Ove potankosti može Crkva i mijenjati. I doista povijest nas uči, da je pokornička disciplina bila u različito doba različita. (Isporedi: Funk, Bussdisciplin. Kirchenlexikon 2. C. 1561. U C. 1590. ima i potanja literatura.) Ali bit, ispovijed, bila je uvijek nužna, jer svećenik ne može izreći presude, a da ne zna o čem („sacerdotes iudicium hoc incognita causa exercere non potuisse“ Trid. S. XIV. c. 5.). No kako je sakrament pokore grješnicima poslije krštenja nuždan za spasenje, kao što je nekrštenim nuždan sam krst (Trid. S. XIV. c. 2. Denzinger n. 895.): morala je Crkva da od prvog početka uredi ispovijed tako, da bi svaki pravi pokornik mogao lako steći oproštenje grijeha. To je jamačno bila nakana i utemeljitelja G. N. Isusa Krista, jer inače ne bi imalo smisla, da Crkvi podijeli vlast opraštati grijehe. No tko će javno ispovijedati velike svoje, a tajne grijehe? Zar to ne bi bio izvor teške sablazni, nemira u porodicama (na pr. grijesi protiv VI. zapovijedi), svade i neprijateljstva župljana, pogibli pokornika i t. d.? Sasvijem je dakle prirodno, što je Crkva naredila tajnu ispovijed, kad je htjela da postigne svrhu, spasenje grješnika, a spasenja nema bez oproštenja grijeha, a oproštenja grijeha opet nema bez ispovijedi. Dašto da izvanredna pokora, savršenost kajanja, gorljivo oduševljenje i heroička samozataja mogu pojedinca nukati, da i javno ispovijeda tajne svoje grijehe, ne bi li tako dao Bogu javnu zadovoljštinu, a ljudima lijep primjer pokore. Crkva može to i dopustiti, kad nema nikakove pogibli, sablazni ili štete. Ali razborito ne može ona toga uopćeno i bezuslovno propisati. Zato i veli tridentski koncil (S. XIV. c. 5. Denzinger n. 901.): „Non est tamen hoc divino praecepto mandatum, nec satis consulte humana aliqua lege praeciperetur, ut delicta, praesertim secreta, publica essent confessione aperienda“. Uopćeno dakle i redovno mogla je Crkva propisati od prvih vremena

jedno tajnu ispovijed. Tako tvrdi i tridentski sabor (l. c.): „Unde cum a sanctissimis et antiquissimis Patribus magno unanimique consensu secreta confessio sacramentalis, qua ab initio Ecclesia sancta usa est et modo etiam utitur, fuerit semper commendata...“ etc., i u kanonu 6. (Denzinger n. 916.): „Si quis dixerit... modum secretae confitendi soli sacerdoti, quem Ecclesia catholica ab initio observavit et observat, alienum esse ab institutione et mandato Christi, et inventum esse humanum: Anathema sit“. Dogmatički je dakle sigurno, da je tajna ispovijed Kristova naredba i da ju je katolička Crkva odiskona obdržavala.

3. Što će na to povijest? Iz spisa sv. Justina († 167.) očito je, da je rimska Crkva već u prvoj polovici drugog vijeka imala krsni simbol („apostolski“). U njem čitamo i ovo: „Credo... remissionem peccatorum — πιστεύω... ἄφεσιν ἁμαρτιῶν (Denzinger n. 2.) Tu se dašto ne govori o načinu, kako se opraštaju grijesi, ali se izrijeком ističe dogma, što je treba svaki katekumen prije sv. kršćenja da ispovijedi: vjerujem oprostjenje grijeha. Prvi su dakle kršćani priznavali načelo, da se u Crkvi opraštaju grijesi. — „Didache seu doctrina duodecim apostolorum“, napisana (O. Bardenhewer: Patrologie II. Aufl. S. 18.) posljednjih decenija prvog stoljeća kaže (4, 14.): „Ἐν ἐκκλησίᾳ ἐξομολογήσῃ τὰ παραπτώματά σου — In ecclesia confiteberis peccata tua“ i opet 14, 1.: „Die dominica autem convenientes frangite panem et gratias agite, postquam delicta vestra confessi estis, ut sit mundum sacrificium vestrum — προ ἐξομολογησάμενοι τὰ παραπτώματα ὑμῶν (Rouet de Journal: Enchiridion Patristicum n. 3. i n. 8.). Ovo svjedočanstvo govori očito o ispovijedi grijeha, ali ne kaže, da li je to javna ili tajna ispovijed. No poslije onoga, što smo rekli za javno ispovijedanje, ne bi bilo baš neumjesno zaključiti i na tajnu ispovijed. Ali se to ne da strogo dokazati, kad je moguće, kako Kurt-scheid opaža (Das Beichtsigel. Freiburg 1912. S. 3), da bi to bila samo općena ritualna ispovijed prije sv. pričesti, kako je na pr. danas naš „Confiteor“. Pohleov razlog (Lehrbuch der Dogmatik 3. Aufl. III. S. 499.), što nema govora i o apsolutiji, ne osvaja me, jer se odrješenje sigurno dalo onomu, koga je Crkva pripustila ad fractionem panis poslije ispovijedi. Sigurno je, da tu nije govor o pukoj ispovijedi na samo „pred Bogom“, kako neki vole reći, jer se izrijeком kaže „u crkvi“ „u dan

Gospodnji“ (u nedjelju) „kad se skupite na lomljenje hljeba na sv. pričest).“ — I tako zvani „Barnabin list“, napisan zadnjih godina (96—98. Funk. Bardenhewer l. c. S. 22.) prvog stoljeća opominje 19, 12.: „*Ἐξομολόγησῃ ἐπὶ ἁμαρτίαις σου . . .* — Confiteberis peccata tua. Non accedes ad orationem in conscientia mala“. (Rouet de Journal l. c. n. 37.) Taj je list tako nesavezno napisan (od slabo nadarenog pisca, misli Bardenhewer l. c.), da je iz njega teško iskresati koju nama u prilog. Jasno je, da opominje na ispovijed, već zato, da Gospod lakše usliša molitvu. Ali, kakova je to ispovijed, javna ili tajna, ne da se iz tog mjesta izvesti. No, kako je ovo zaključak lista, a malo naprijed (16, 8. Ronet de Journal n. 36.) govori o hramu Gospodnjem, što treba da ga u sebi izgradimo „stekavši odrješenje grijeha“ *Λαβόντες τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν*: ne griješimo možda, ako svežemo te dvije misli, i ustvrdimo, da je tu govor o odrješenju grijeha, što ga stječemo u sakramentu pokore pomoću ispovijedi. — I Klement rimski govori u svojoj poslanici Korinćanima, da je bolje priznati grijeh, nego li srcem otvrdnuti (LI, 3. Hefele: Patrum Apostolicorum opera Tubingae 183S. p. 63.). Ali povod i svrha, poradi koje je ta poslanica pisana (koncem I. vijeka), kao i cijeli kontekst pokazuje, da Klement ovom prigodom ne misli na sakramentalnu ispovijed. On samo hoće da opomene Korićane, neka bi molili svoje glavare za oprostjenje, što su im bili nepokorni. Dakako, da bi ovako skrušena pokornost rodila i posljedicom, da se onda i ispovijede. Ali se sama ispovijed, kako Pohle misli (l. c.), ne može iz ovog mjesta izvesti.

Time smo izbrojili i ocijenili vrijednost svih spomenika I. vijeka, koji nam barem štogod kažu o ispovijedi. Kako se vidi, rezultat je neznatan. Ali očito je ipak, da je Kristovo sjeme, koliko nam to ovi oskudni spomenici mogu svjedočiti, proklijalo, makar ga i ne razbiremo jasno. Ova svjedočanstva nijesu, istina, sama o sebi stringentna. Ali kad znamo najstroži zakon Crkve „nil innovetur“, i najsvetije pravilo Otaca „profectus sit fidei, non permutatio“ (Vinc. Lir. Common. 23. Rouet de Journal l. c. n. 2174.): lako nam je prosuditi znamenitost i ovih neznatnih aluzija. Prvi nam vijek sam za sebe ne pruža jasnih „činjenica i citata“, da je već tada postojala tajna ispovijed. Ali nam glasno i jasno kaže, da su se kršćani ispovijedali i da im je Crkva grijeha opraštala. Iz doslije poznatih sačuvanih spomenika

ne da se zaključiti tajnost ispovijedanja, ali kako vidjesmo, ne može se sigurno izvesti ni to, da se baš javno ispovijedalo. No očevidno je, da su se prvi kršćani ispovijedali i da im je Crkva opraštala grijehe. Dakle je postojao sakrament pokore. Kakova je bila forma toga sakramenta, saznat ćemo iz drugog, trećeg i kasnijih vijekova. Bitno se jamačno nije promijenila. Nad tim su bdjeli i vjernici i krivovjerci. A lako je bilo zamijetiti promjenu, jer se tu ne radi o kakovoj teoretskoj istini, već o teškoj dužnosti svakog grješnika, o dužnosti, što se protivi i ponosu uma i strastima srca. Kad bi se dakle uvela, recimo u II., III. ili IV. vijeku, tajna ispovijed, koje I. vijek ne bi bio poznavao, nema sumnje, da bi se porad toga rodili u Crkvi nemiri, koji bi svršili sa raskolom protivnika. Ako nam dakle drugi, treći i četvrti vijek jasno kažu, da je u njihovo doba bila u praksi tajna ispovijed, i ako o tom govore kao o sasvim poznatoj stvari, a da ne spominju nikad nikoga, koji bi ustao protiv te općene prakse kao protiv nedopuštene novotarije: onda mora i historičar da zaključi, kako je ova praksa puki nastavak i tumač prakse I. vijeka, iz kojeg nema za tajnu ispovijed tako očevidnih svjedočanstva. Drugim riječima: u tom nam događaju kasniji vijekovi (činjenice i citati) strogo dokazuju, da je i u I. vijeku postojala tajna ispovijed.

Načelo, da treba za grijehe činiti pokoru i to nesamo u sebi pred Bogom, već da ih treba i ispovijedati, jasno nam očituju: druga tako zvana Klementova poslanica (po svojoj prilici propovijed nepoznatog autora iz polovine drugog vijeka) i Hermin Pastir, također djelo iz polovine drugog vijeka, znamenito baš za povijest pokore (Bardenhewer l. c. S. 26. i 35.). Druga t. zv. Klementova poslanica c. VIII. (Hefele: *Patrum apostolicorum opera*. Tubingae 1839. p. 73.): veli: „*οὕτως καὶ ἡμεῖς ἕως ἔσμεν ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ, ἐν τῇ σαρκὶ ἃ ἐπράξαμεν πονηρὰ, μετανόησωμεν . . . Μετὰ γὰρ τὸ ἐξελεθεῖν ἡμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, οὐκέτι δυνάμεθα ἐκεῖ ἐξομολογήσασθαι ἢ μετανοεῖν ἔτι*. Tako i mi dok smo na ovom svijetu, u tijelu, činimo pokoru za zloče, što smo ih učinili... Jer poslije kad smo odselili iz svijeta nema ondje više mogućnosti ispovijedati se ili još dalje pokoru činiti“. Hermin Pastir kaže (Lib. III. Simil. IX, c. 23. Hefte l. c. p. 228.): „*Deus et Dominus noster . . . offensas meminisse non vult, sed ab his,*

qui peccata sua confitentur, facile placatur... Bog i Gospodin naš... ne će nam pamtiti uvreda, nego će lako oprostiti onima, koji svoje grijehе ispovijedaju". Ova mjesta ne govore jasno, istina, baš o tajnom ispovijedanju; ali treba priznati, da ih je dosta teško shvatiti o javnoj ispovijedi, a nikako ih nije moguće nategnuti za javnu pokoru. A kad ih promatramo u svezi sa riječima iz poslanice Polikarpove Filipljanima c. VI. (Hefele l. c. p. 120.), onda nam se čini, kao da tu imamo strogi dokaz. Polikarp piše Filipljanima malo poslije smrti Ignacijeve, dakle malo poslije godine 107. (Rouet de Journal: Enchirid. Patrist. p. 27. Bardenhewer l. c. 33.) na njihovu molbu, da ih ojača i utvrdi u ustrajnom kreposnom življenju. Govori o različitim kršćanskim dužnostima, napose i o dužnostima nekih pojedinih staleža, na pr. udovica, mladića, djevica, djakona, pa i o dužnostima svećenika. Svećenicima (starješinama) veli: „Καὶ οἱ πρεσβύτεροι δὲ εὐσπλαγχοὶ, εἰς πάντας ἐλεήμονες, ἐπιστρέφοντες τὰ ἀποπλανημένα... μὴ ἀπότομοι ἐν κρίσειν εἰδότες, ὅτι πάντες ὀφειλέται ἐσμὲν ἁμαρτίας... A i svećenici da su milostivi, da se na sve sažaljuju, da osvijeste zalutale... ali da ne budu strogi u suđenju, znajući, da smo svi krivci za grijeh". Svećenici imadu dakle pravo i dužnost suditi vjernicima poradi njihovih grijehа, dakako kad znadu, da je tko kriv za grijeh. To je moguće (barem kad je govor o tajnim grijesima) samo onda, kad sami krivci priznaju i ispovijedaju grijehе. Dakle ih treba ispovijedati. — U mnogim je stranama Crkva bila vrlo stroga prije, nego što je javnim grješnicima podijelila odrješenje, osobito, kad se radilo o tri kapitalna grijehа: o apostaziji, bludu i umorstvu. No dobro valja razlikovati ispovijed (forum internum paenitentiale) i zadovoljštinu, javnu pokoru (forum externum, ecclesiasticum). Mnogi su kršćani ili od dobre volje ili po zapovijedi Crkve činili pokoru (i javnu) za cijelog življenja. Ali nikomu i ni za koji grijeh nije Crkva uskraćivala odrješenja, ako se samo grješnik podvrgao egzomologezi t. j. ispovijedi i pokori. Istom oko g. 150. stao je ekscentrični rigorist Montan zahtijevati, da se za teške grijehе, učinjene poslije kršćenja, napose za apostaziju, blud i umorstvo ne može steći oproštenje, jer ga Crkva ne može dati, pošto su ovaki grješnici zauvijek iz Crkve isključeni. Crkva je taj nauk osudila zajedno s ostalim Montanovim zabludama. A nama je ta Montanova

zabluda dokazom, da je Crkva i prije toga vršila sudačku vlast i opraštala svake i najteže grijehe. To su nam posvjedočili već spomenuti listovi Klementa i Herme. A svjedoče nam i činjenice, što su nakon ispovijedi i pokore bili opet primljeni u Crkvu krivovjerci Kerdon, Marcion, Valentin i (po Ireneju) neke zavedene žene, krive za svoje tajne grijehe, protiv II. zapovijedi, što su ih najprije i tajno ispovijedile. (Isporedi: Stufler: Die Bussdisciplin der abendländ. Kirche bis Kallistus. Zeitschrift f. K. Theologie XXXI. J. 1907. S. 434 seq.) Zato se nad Kallistovim (217.—222.) „peremptornim ediktom“ o oproštenju svih grijeha, kojim on staje na put montanističkoj propagandi, nije nitko zgražao, osim Tertulijana, koji je u ovo doba po svojoj sirovoj čudi, prevjerio i postao montanist (Denzinger l. c. n. 43.). — Nema dakle sumnje, da je u II. vijeku postojala ispovijed, i tajna, i s njom da je bilo vezano oproštenje grijeha.

A je li ta ispovijed doista bila tajna? Izvjesno je, da je javne velike grijehe trebalo i javno ispovijedati. Izvjesno je i to, da su gdje koji savršeni pokornici i sami iz vlastite pobude ispovijedali javno i tajne svoje grijehe, da bi tako sebe što dublje ponizili, Bogu dali što potpuniju zadovoljštinu, a drugim kršćanima što savršeniji primjer. Moguće je i to, da su neki biskupi u izuzetnim prigodama zahtijevali od pokornika u ime pokore, da ispovijedi i svoje tajne grijehe javno ili da su barem zadržali i za tajne grijehe javnu pokoru. No ovo se posljednje ne da strogo dokazati iz sačuvanih poznatih izvora (Ispor.: Kurtzschid, Das Beichtsigel S. 5. sq. Blötzer: Die geheime Sünde in der altchristlichen Bussdisciplin. Zeitschrift f. K. Theologie XI. J. 1887. S. 484 sq.). Potom je redovna ispovijed tajnih grijeha bila tajna. Za ovu tvrdnju pruža nam indirektni dokaz sv. Irenej (g. 140—142.) u spisu „Adversus haereses“ (Rouet de Journal l. c. n. 193.) i Tertulijan (g. 160—222/3.) u spisu „De paenitentia“ (Rouet de Journal l. c. n. 316.). Obojica govore o javnoj pokori, koju grješnici treba da čine za tajne grijehe, što su ih (naravno) u tajnoj ispovijedi očitovali. Irenej kaže za neke zavedene žene, da su također i javno činile pokoru (*et iam in manifesto exomologesim faciunt — καὶ εἰς φανερόν ἐξομολογοῦνται*), a druge da toga (javne pokore) od stida nijesu htjele. A jedne i druge su se tajno ispovijedale. To se suponira. A Tertulijan pita one, koji javnu pokoru izbjegavaju.

ili odgađaju, koja im korist od toga, što više drže do svog stida nego li do svog spasenja? Bogu ne možemo zatajiti, ako i krijemo od ljudi. A što je bolje: biti javno osuđen ili javno odriješén? A malo prije toga (n. 313.) čitamo: „Kako je nespretno, kako nepravedno, ne izvršiti pokore, a pridržati oproštenje grijeha! To je: pružiti ruku za plaćom, a ucjenu uskratiti! Ta Gospodin je odredio, da se za ovu ucjenu (t. j. za pokoru, za zadovoljštinu op. pr.) obreče oproštenje (u — tajnoj — ispovijedi op. pr.); ovom naknadom pokore (zadovoljštine op. p.) predložio je treba da se otkupi sigurnost od kazni“.

U trećem vijeku nalazimo već tako izvjesnih svjedočanstva za tajnu ispovijed, te nam dostaje napomenuti najglavnije.

Sv. Ciprijan (g. 200—268.) govori u poslanici Antonianu (Epist. LV. Th. C. Cypriani opera genuina. Pars I. Epistolae, p. 119. n. XXIV. (20), curante D. I. H. Goldhorn Lipsiae 1838.) protiv Novacijana, kako treba svakom grješniku oprostiti, ako čini pokoru, jer tako uči sam Bog u Sv. Pismu. Svećenici da mogu grješniku povratiti mir duše, ako se ovi doista kaju i ispovijedaju. Na drugom svijetu nema ispovijedi, nema pokore, zato treba i velike grješnike primiti u Crkvu, kad iz sveg srca čine pokoru i zato mole. „Quodsi invenimus, a poenitentia agenda neminem debere prohiberi, et deprecantibus atque exorantibus Domini misericordiam, secundum quod ille misericors et pius est, per sacerdotes eius pacem posse concedi, admittendus est plangentium gemitus et poenitentiae fructus dolentibus non negandus. Et quia apud inferos confessio non est, nec exomologesis illic fieri potest, qui ex toto corde poenituerint et roga-verint, in ecclesiam debent interius suspici...“ Nije tu, istina, izrijeком rečeno „tajna ispovijed“, ali u stvari je isto. Ciprijan govori o pokori, o ispovijedi u Crkvi, pred svećenicima za to, da se steče oproštenje grijeha. „Ispovijediti se: reći će, veli naš Katekizam, skrušeno kazati svećeniku učinjene grijeha, da nas od njih odriješí“. Sigurne je dakle ovdje govor o pravoj sakramentalnoj ispovijedi. Da li i o tajnoj? Jest. Ovdje nije govor samo o javnim grješnicima, što treba da se podvrgnu javnoj pokori, već uopće o svim većim grješnicima, koji su voljni činiti pokoru i ispovijediti svoje grijeha. A tu jamačno ima i takovih,

koji nijesu javno griješili, pa ne bi ni njima bilo lako ni za kršćansku općinu prikladno, da i takove grijehe javno ispovijedaju. No ispovijediti ih moraju, jer s onkraj groba nema ispovijedi. Dakle ih treba ispovijedati tajno. — Pogotovu se ne može misliti na javnu ispovijed, ako pokornik i nema grijeha činom, već ga peku jedino tajni grijesi mišlju, željom. No i za te traži Ciprijan ispovijed. Svakako tajnu. Na pr. De lapsis 28. i 29. (Rouet de Journal Enchiridion Patristic. n. 553.): „Denique quanto et fide maiore et timore meliore sunt qui, quamvis nullo sacrificii aut libelli facinore constricti, quoniam tamen de hoc vel cogitaverunt, hoc ipsum apud sacerdotes Dei dolenter et simpliciter confitentes **exomologesim conscientiae** faciant, animi sui pondus exponant, salutarem medelam parvis licet et modiciis vulneribus exquirant, scientes scriptum esse: Deus non deridetur... Confiteantur singuli, quaeso vos, fratres, delictum suum, dum adhuc qui deliquit in saeculo est, dum admitti confessio eius potest, dum satisfactio et remissio per sacerdotes apud Dominum grata est“. Tu izbrazja sv. Ciprijan sve dijelove sakramenta pokore tako jasno, da ne može gotovo biti sumnje o tajnoj ispovijedi. Origen (g. 185—254.) tumači (Migne XII. C. 1386. Hom. 2. in Ps. 37. n. 6.) riječi psalma „Quoniam iniquitatem meam pronuntio“ i kaže „Pronuntiationem iniquitatis, id est confessionem peccati, frequentius diximus. Vide ergo quid edocet nos Scriptura divina, quia oportet peccatum non celare intrinsecus. Fortassis enim sicut ii qui habent intus inclusam escam indigestam, aut humoris vel phlegmatis stomacho graviter et moleste immanentibus abundantiam, si vomuerint, relevantur: ita etiam hi qui peccaverunt, si quidem occultant et retinent intra se peccatum, intrinsecus urgentur, et propemodum suffocantur... Tantummodo circumspice diligentius, **cui debeas confiteri peccatum tuum**. Proba prius medicum... qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, qui condolendi et compatiendi noverit disciplinam, ut... si quid consilii dederit facias et sequaris, si intellexerit et praeviderit talem esse languorem tuum, qui in **conventu totius Ecclesiae exponi debent et curari**, ex quo fortassis et caeteri aedificari poterunt, et tu ipse facile sanari, multa hoc deliberatione et satis perito medici illius con-

silio procurandum est“. Nije moguće sumnjati, da tu Origen očevidno razlikuje tajnu od javne ispovijedi ili od javne pokore. Kad čovjeka hoće grijeh da zagnjavi, kao što nevaljala hrana želudac, neka se ogleda i izabere svećenika, komu će ispovijediti grijeh svoj. Neka bira prikladnog ispovjednika, koji znade odrediti, što komu treba (kao i vješt liječnik). Ali njega neka sluša. Pa ako ovaj zapovijedi, da tu bolest treba i javno izložiti i liječiti t. j. javnu pokoru činiti, neka se i tomu pokori. Treba se dakle najprije tajno ispovjediti. Svećenik će tada dobro promisliti, da li je korisno, da se ta ispovijed ili pokora i javnim načinom u crkvenoj općini izvrši. Potom je prvo i bitno tajna ispovijed. Javna zavisi o osobitim prigodama, koje će svećenik prosuditi i prema njima, što treba, odrediti. Tako je jamačno onim zavedenim ženama, o kojima govori Irenej (str. 424.), bilo naloženo u tajnoj ispovijedi, da i javno čine pokoru. Pa su neke to i učinile. Druge nijesu od stida. — Iz ovih klasičnih svjedočanstva mogli bismo izvesti, da nije tajna ispovjed nastala iz javne, već obrnuto, da su svećenici na osnovi tajne ispovijedi od časa do časa određivali ili barem svjetovali javnu. (Isporedi i Pohle: l. c. 498.) Jednako se vidi iz Origenove homilije „In Leviticum“ (Rouet de Journal: Enchiridion Patrist. n. 493.): „Est adhuc et septima, licet dura et laboriosa, per poenitentiam remissio peccatorum ... cum (peccator) non erubescit sacerdoti Domini indicare peccatum suum et quaerere medicinam...“

Ovim bilješkama o ispovijedanju u prva tri vijeka, mislimo, da smo dovoljno odgovorili na postavljeno pitanje. Za četvrti naime i daljnje vijekove imamo toliko očevidnih i izričitih svjedočanstva, te je dosta zagledati u bilo koju naučnu knjigu o tom predmetu, i naći će se bezbroj citata i činjenica. U izboru iz otačkih spisa od Rouet de Journala (Enchiridion Patristic.) možemo također naći vazdan svjedočanstva. Ističemo na pr. iz IV. vijeka Aphraatesa (n. 685.), Athanasija (n. 801.), Chrysostoma (n. 1164. 1225.), Ambrozija (n. 1298. 1299.), Jeronima (n. 1375.) i t. d. Sv. Bazilij (g. 330—379.) opominje izrijeckom, da grijehe ne valja kao i rane pred svima otkrivati, već jedino pred onima, koji ih mogu izliječiti (Journal l. c. n. 975.), a to su djelitelji tajna Božjih (n. 977.)

U V. vijeku počinje već polako nestajati javne ispovijedi i javne pokore. Načelo sv. Augustina (g. 354—430.): „Ergo

ipsa sunt corripienda coram omnibus quae peccantur coram omnibus; ipsa corripienda sunt secretius, quae peccantur secretius“ (Sermo 82, c. 7. n. 10. Migne P. L. XXXVIII. C. 570.) preotima sve više mah. Napokon zabrani papa sv. Lav V. dne 6. Marta 459. poslanicom „Magna indignatione“ javnu ispovijed (Denzinger: Enchiridion Symbol. n. 145.): „Illam etiam **contra apostolicam regulam** praesumptionem, quam nuper agnovi a quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituo submoveri. De poenitentia scilicet, quae a fidelibus postulatur, ne de singulorum peccatorum genere libello scripta professio publice recitetur, cum reatus conscientiarum **sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta**. Quamvis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis, quae propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur, tamen quia non omnium huiusmodi sunt peccata, ut ea, qui poenitentiam poscunt, non timeant publicare, removeatur tam improbabilis consuetudo... Sufficit enim illa confessio, quae primum Deo offertur, tum etiam sacerdoti, qui pro delictis poenitentium peccator accedit. Tunc enim demum plures ad poenitentiam poterunt provocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis“. Iz ovoga se papinskoga decreta jasno razabire, da je Crkva u petom vijeku držala, da je apostolsko pravilo: ispovijedati se tajno, a samo nedopuštenim običajem da se uvukla i javna ispovijed. Zato je Papa i zabranjuje. Razlozi, što ih navodi, gotovo su isti kao i u početku spominjani razlozi tridentskoga sabora.

Ako dakle s historijskoga stajališta i može biti rasprave o različitim pitanjima ispovijedi i javne pokore. (Isporedi osim već citiranih djela i Dra. P. A. Kirsch: Zur Geschichte der katholischen Beichte. Würzburg 1902.) u prvim vijekovima kršćanstva: dogmatički je pitanje o tajnoj ispovijedi od apostolskih vremena riješeno. Katolik dakle ne može o tomu sumnjati. (Isporedi i Dr. Ivan Bujanović, Sveti Sakramenti II. str. 85. i dalje. Zagreb 1898.)

